

ارزیابی عملکرد برنامه هفتم پیشرفت تا پایان شهریور ۱۴۰۴: فصل ۸ – نظام یکپارچه مدیریت منابع آب

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل:
۲۱۰۶۵

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: ارزیابی عملکرد برنامه هفتم پیشرفت تا پایان شهریور ۱۴۰۴: فصل ۸- نظام یکپارچه مدیریت منابع آب

نوع گزارش: طرح/لایحه ، نظارتی ، راهبردی ، پیش‌نویس قانونی
نام دفتر: مطالعات زیربنایی (گروه آب)
مدیر مطالعه: مهدی مظاهری
تهیه و تدوین‌کنندگان: مراد اسدی، سیامک امیری، نرجس عبدالمنافی
ناظران علمی: محمدحسن معادی رودسری، حبیب‌اله ظفریان ریگی
اظهار نظرکننده: سیدمحسن علوی منش
همکار: رضا بختیاری‌نژاد
صفحه آرا: حمیده سادات وفایی
ویراستار ادبی: -

واژه‌های کلیدی:

۱. قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران
۲. نظام یکپارچه مدیریت منابع آب
۳. عملکرد سال اول برنامه هفتم پیشرفت در بخش آب
۴. گزارش ناظر اجرایی
۵. گزارش ناظر مالی
۶. وزارت نیرو

تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۴/۰۷/۰۱

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۷/۲۰

به نام خدا فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	خلاصه مدیریتی
۴	۱. مقدمه
۵	۲. بررسی اهداف کمی، اسناد تدوینی و اقدامات اجرایی در یک نگاه
۵	۱-۲. وضعیت عملکرد اهداف کمی سال اول
۶	۲-۲. وضعیت اسناد تدوینی
۸	۲-۳. وضعیت اجرای احکام
۹	۳. بررسی عملکرد تکالیف فصل هشتم
۱۰	۱-۳. بحران از منظر اقلیمی (چالش‌های طبیعی)
۱۰	۲-۳. بحران از منظر انسان‌ساخت (چالش‌های انسانی، مدیریتی-ساختاری، اقتصادی و اجتماعی)
۱۱	۳-۳. پاسخ‌های قانون برنامه هفتم پیشرفت به چالش‌های اقلیمی
۱۲	۳-۴. پاسخ‌های قانون برنامه هفتم پیشرفت به چالش‌های انسان‌ساخت
۱۳	۳-۵. مرور و تلخیص گزارش ناظران اجرایی و مالی مربوطه
۲۱	۳-۶. ارزیابی گزارش ناظران اجرایی و مالی در دو بخش اهداف کمی و غیرکمی
۲۵	۳-۷. ارزیابی مختصر دستگاه‌های اجرایی در فصل ۸
۲۵	۴. جمع‌بندی و ارائه پیشنهاد‌های اصلاحی
۲۷	منابع و مأخذ

فهرست جداول

۵	جدول ۱. سابقه انتشار ارزیابی میزان تحقق اهداف کمی فصل ۸ برنامه هفتم پیشرفت در سال اول
۵	جدول ۲. وضعیت تحقق ارزیابی میزان تحقق اهداف کمی فصل ۸ برنامه هفتم پیشرفت در سال اول
۶	جدول ۳. دلایل عدم تحقق اهداف کمی فصل ۸ برنامه هفتم پیشرفت در سال اول
۶	جدول ۴. ارزیابی کیفی اسناد تدوینی
۷	جدول ۵. نتایج امتیازدهی ارزیابی کیفی اسناد تدوینی
۸	جدول ۶. وضعیت تحقق احکام فصل ۸ در سال اول
۹	جدول ۷. دلایل عدم تحقق کامل احکام فصل در سال اول
۱۴	جدول ۸. برخی از اهم عملکردهای احکام کمی - براساس گزارش ناظر اجرایی بخش آب (فصل ۸)
۱۶	جدول ۹. برخی از اهم عملکردهای احکام غیرکمی - براساس گزارش ناظر اجرایی بخش آب (فصل ۸)
۱۹	جدول ۱۰. عملکرد مالی تکالیف قانون برنامه هفتم، حوزه ستادی وزارت نیرو در بخش آب
۲۰	جدول ۱۱. عملکرد مالی تکالیف قانون برنامه هفتم، شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران
۲۱	جدول ۱۲. عملکرد مالی تکالیف قانون برنامه هفتم، شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور

فهرست شکل‌ها

۵	شکل ۱. ارزیابی میزان تحقق اهداف کمی فصل ۸ برنامه هفتم پیشرفت در سال اول
۶	شکل ۲. دلایل عدم تحقق اهداف کمی فصل ۸ برنامه هفتم پیشرفت در سال اول
۷	شکل ۳. ارزیابی کیفی اسناد تدوینی
۸	شکل ۴. نتایج امتیازدهی ارزیابی کیفی اسناد تدوینی
۹	شکل ۵. وضعیت تحقق احکام فصل ۸ در سال اول

ارزیابی عملکرد برنامه هفتم پیشرفت تا پایان شهریور ۱۴۰۴: فصل ۸- نظام یکپارچه مدیریت منابع آب

Doi: [10.22034/report.mrc.2025.1404.33.7.21065](https://doi.org/10.22034/report.mrc.2025.1404.33.7.21065)

چکیده

بحران آب در ایران یک مسئله جدی بوده که به‌عنوان یک ابرچالش مطرح است. این بحران دارای دو جنبه اصلی است: یکی ناشی از عوامل اقلیمی مانند کاهش بارش‌ها، خشکسالی‌های پی‌درپی و تغییرات دما که باعث کاهش منابع آبی می‌شوند؛ و دیگری ناشی از عوامل انسانی مانند الگوی مصرف نادرست آب، افزایش جمعیت، توسعه ناپایدار کشاورزی و صنعت و ضعف در مدیریت منابع آب است. هر دو دسته این عوامل باعث شده‌اند که ایران با کاهش شدید منابع آبی مواجه شده که پیامدهای گسترده زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی و حتی امنیتی به همراه دارد. برای مقابله با این بحران، فصل هشتم قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت در کشور تدوین و تصویب شده که دولت موظف به اجرای آن است. این برنامه شامل اقدامات کلیدی در زمینه اصلاح الگوی مصرف آب، ارتقای فناوری‌های مرتبط، اصلاح ساختارها و بهبود اصول مدیریتی بوده تا بتواند بخشی از مشکلات بحران آب را حل کند. باید توجه کرد که نظارت بر اجرای این برنامه اهمیت ویژه‌ای دارد، زیرا بدون پیگیری دقیق و منظم اجرای اهداف تعیین شده، ممکن است برنامه‌ها به‌صورت کامل یا به موقع عملی نشوند و بحران آب عمیق‌تر شود. نظارت مستمر و کارآمد باعث می‌شود که عملکرد دستگاه‌ها و سازمان‌ها شفاف شده، مشکلات و نقاط ضعف زودتر شناسایی شده و اقدامات اصلاحی در اسرع وقت انجام شود. همچنین، این فرایند اطمینان می‌دهد که منابع مالی و فنی به‌درستی مصرف شده و اهداف توسعه پایدار در بخش منابع آب تحقق یابد. این گزارش شامل جزئیاتی از عملکرد دستگاه‌های مکلف به اجرای احکام ذیل فصل ۸ قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت بوده که برای تحقق اهداف این بخش حیاتی می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد.

خلاصه مدیریتی

بیان/شرح مسئله

بخش آب به‌عنوان یکی از زیربنایی‌ترین بخش‌های هر جامعه محسوب شده و هرگونه خدشه نسبت به آن می‌تواند سایر بخش‌ها را متأثر سازد. بحران آب در ایران به‌دلیل روندهای موجود از جمله کاهش منابع آب نسبت به دهه‌های گذشته و تقاضای روزافزون برای آن، همچنین تعریف مصارف متعدد طی چند دهه گذشته، در شرایط نامطلوبی قرار گرفته به‌طوری‌که امروزه بحران آب را می‌توان یک ابرچالش در ابعاد مختلف دانست که با مسائل مرتبط با محیط زیست، توسعه، اقتصاد، رفاه عمومی و امنیت غذایی و حتی امنیت ملی درهم‌تنیده شده است. تبعات اولیه و ثانویه

بحران آب را می‌توان به صورت ضعف در تأمین مصارف، فرونشست، گسترش کانون‌های گردوخاک و غیره مورد اشاره قرار داد. به همین سبب آب همواره یکی از اصلی‌ترین موضوعات در نظام حکمرانی کشور محسوب شده که در این میان قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان نقشه راه کلان کشور، دولت را مکلف به اجرای راهکارهایی برای مقابله با این ابربحران کرده است.

این برنامه نسبت به برنامه‌های توسعه پیشین از جامعیت بیش‌تری برخوردار بوده و به‌طور ویژه به موضوع مدیریت مصارف به‌ویژه از طریق بازتخصیص مصارف پرداخته و برای ترسیم تصویر کلان از بخش آب، سنجش‌های کمی برای مصارف اصلی را ارائه کرده است. با این وجود موفقیت برنامه نیازمند تحلیل کارشناسی از عملکردهای احکام، در صورت نیاز اصلاح مسیر و نظارت دقیق و مستمر است. نظارت بر عملکرد برنامه هفتم می‌تواند تحقق اهداف برنامه، بهینه‌شدن هزینه‌های بودجه، ارتقای هماهنگی بین‌بخشی و در نهایت تقلیل بحران آب منجر شود. به همین سبب در بند «الف» ماده (۱۱۸) قانون برنامه هفتم، سازوکار لازم برای بررسی مستمر عملکرد دستگاه‌ها در عمل به تکالیف برنامه از طریق تعیین ناظرین اجرایی و مالی اندیشیده شده است. این ناظرین گزارش‌های دوره‌ای خود از عملکرد دستگاه‌های اجرایی به صورت دوره‌ای گزارش خود را به شورای عالی راهبری ارائه می‌نماید.

با توجه به ارائه گزارش‌های نظارتی مرتبط با عملکرد برنامه در سال اول اجرای قانون، در گزارش حاضر ضمن تشریح اجمالی نتایج این گزارش‌ها، به صورت کارشناسی مورد بررسی قرار گرفته تا بتوان به بهبود تدوین گزارش‌های نظارتی و به‌طور کلی ارتقای نظارت بر عملکرد برنامه هفتم برای نیل به اهداف آن در بخش آب، کمک کرد.

نقطه نظرات/یافته‌های کلیدی

گزارش ناظر اجرایی وزارت نیرو که عمده تکالیف مرتبط با فصل ۸ قانون برنامه هفتم در بخش آب را شامل می‌شود، در دو قسمت تکالیف کمی و غیرکمی ارائه شده است. سنجش‌های عملکردی فصل آب قانون برنامه برای سنجش عملکرد احکام قانون برنامه هفتم در بخش آب، مقادیر در سال ۱۴۰۲ به‌عنوان پایه در نظر گرفته شده و اهداف قانون طی سال‌های برنامه، با برش‌های سالیانه تعیین شده است. بر همین اساس میزان عملکرد سال اول نیز در قیاس با هدف‌گذاری سال ۱۴۰۳ به‌عنوان سال اول اجرای برنامه ارائه شده که نسبت به مقادیر ارائه شده در گزارش ناظر اجرایی، اهم نکات ذیل حائز اهمیت است.

۱- مرور جدول تحقق شاخص‌های کمی حاکی از این است که در مواردی (از جمله تأمین از منابع آب سطحی، تأمین از منابع آب زیرزمینی، مصارف بخش کشاورزی و جبران تراز)، درصد‌های تحقق محاسبه شده نه‌تنها صحیح نبوده، بلکه با هدف قانون در تعارض است.

۲- با توجه به تدوین اهداف قانون و سنجش‌های برنامه برای یک سال نرمال، ضرورت دارد با توجه به تغییرات بارش، تناسب منطقی بین اهداف برنامه و عملکرد سالیانه صورت بگیرد که چنین رویکردی در گزارش ناظر اجرایی مشاهده نمی‌شود.

۳- تحقق ۱۰۰ در بعضی از احکام لزوماً بیانگر عملکرد مناسب در آن احکام نبوده و حتی می‌تواند در تعارض با هدف قانون قرار گیرد. در بعضی از احکام نیز از همان شروع سال برنامه تحقق کامل صورت گرفته که دلیل تعارض موجود بین وضعیت سنجه در سال پایه و در طول سال‌های برنامه نامشخص است.

۴- با وجود تازگی احکام، اما بعضاً احکام برش سالیانه اهداف بسیار ناهمگن تنظیم شده است.

۵- با توجه به اینکه بخشی از تأمین آب برای «جبران تراز» آبخوان‌ها، جزئی از «حقاب‌ه محیط زیست» تلقی می‌گردد، بین آنها نمی‌توان تفکیک مشخصی قائل شده که در همین راستا رویکرد ناظر در بررسی عملکرد این دو موضوع نامشخص است.

۶- یکی از دلایل ذکر شده برای عدم تحقق برنامه، «اعتبار ناکافی یا عدم پیش‌بینی اعتبار در بودجه سنواتی» ذکر شده که این موضوع اگرچه در مواردی صادق است، اما قابل تعمیم به بسیاری از احکام نیست.

ماهیت احکام مرتبط با تکالیف غیرکمی شامل موارد مختلفی از جمله تدوین آیین‌نامه‌ها، ارائه گزارش، قاعده‌گذاری، اصلاحات ساختاری است که برخی از احکام غیرکمی نظیر «اصلاح ساختار شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نیرو» از وزن و اهمیت به نسبت بیش‌تری برخوردار هستند، و از طرفی این احکام اجرای سایر احکام و حتی مدیریت کلان بخش آب کشور را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد که براساس گزارش ناظر اجرایی، این موضوع همچنان به پیشرفت ملموسی نرسیده است. به همین سبب، با وجود عملکرد مناسب در برخی موارد نظیر تهیه، تصویب و ابلاغ آیین‌نامه‌های ذی‌ربط، اما در سال نخست اجرای قانون برنامه هفتم، پیشرفت احکام غیرکمی، با توجه به هدف‌گذاری‌های کلان برنامه هفتم در بخش آب، ملموس نیست.

پیشنهاد راهکار تقنینی، نظارتی یا سیاستی

با توجه به گزارش ناظرین برنامه در سال اول، در راستای بهبود روند و اجرای احکام فصل آب، پیشنهادهای ذیل قابل ارائه است.

۱. انتخاب شاخص بیانگر عملکرد سنجه کمی و محاسبه درصد تحقق آن در مواردی نیاز به اصلاح دارد تا از این منظر درصد تحقق محاسبه شده مبین هدف اصلی قانونگذار از ارائه سنجه کمی باشد.

۲. لذا بررسی صحیح عملکرد برنامه نیازمند متناسب‌سازی سنجه‌ها بر اساس سال آبی و وضعیت آن نسبت به شرایط نرمال است.

۳. نسبت دادن سنجه‌های کمی به احکام غیرکمی، برش سالیانه منطقی و متناسب با شرایط، توجه به کیفیت احکام غیرکمی و آثار کلان آن و اولویت‌دهی به احکام پیش‌نیاز و پایه‌ای در برنامه، از جمله مواردی است که باید در نحوه برآورد عملکرد فصل آب مورد توجه قرار گیرد.

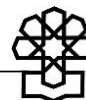
۴. در صورتی که بتوان اثرات عملکرد سنجه‌های آب با سایر سنجه‌ها و حتی سایر فصول را در یک شرایط هم‌بست تعیین نمود، می‌تواند جامع‌نگری نسبت به روند کلی اجرای برنامه ارتقا بخشیده و تفاهم بین دستگاه‌های اجرایی متولی فصول مختلف را افزایش دهد.

در پایان بایستی اشاره نمود که با توجه به شرایط فعلی اقتصادی کشور، در سیاستگذاری مرتبط با اجرای برنامه هفتم در بخش آب ضرورت دارد به احکام اثرگذار نرم‌افزاری نظیر اصلاح ساختار، تقویت شبکه پایش، جلوگیری از اضافه برداشت و بازنگری در اهداف پروژه‌های در دست اجرا، به‌طور ویژه توجه نمود. همچنین باید در اجرای احکام به اهداف و مقصود اصلی قانون برای استفاده پایدار از آب و پاسخ‌گویی به روند کاهشی منابع آب کشور توجه ویژه نمود به‌نحوی که اجرای احکام برنامه روح قانون را مخدوش نکند.

۱. مقدمه

ایران امروز با بحران آب به‌عنوان یک ابرچالش مواجه بوده که بقای محیط زیست، اقتصاد و امنیت غذایی کشور را تهدید می‌کند. این بحران پیچیده، ریشه در دو دسته عامل کلان اقلیمی و انسانی دارد. دسته اول شامل موقعیت جغرافیایی ایران در منطقه‌ای خشک، کاهش متوسط بارندگی به کمتر از یک‌سوم میانگین جهانی و تأثیرات تغییرات اقلیمی مانند گرمایش زمین و وقوع خشکسالی‌های مکرر بوده که بستر طبیعی این چالش را تشکیل می‌دهند. باین‌حال، نقش عوامل انسانی و مدیریت ناکارآمد در طی سال‌های گذشته در تشدید این بحران بارز است. مهم‌ترین مصادیق آن شامل مدیریت نادرست تقاضا، کشاورزی با بهره‌وری پایین، برداشت بی‌رویه از منابع آب زیرزمینی (از طریق حفر چاه‌های غیرمجاز و مجاز) و هدررفت آب در شبکه‌های فرسوده توزیع (کشاورزی و شرب) است. پیامد این شرایط، کاهش شدید ذخایر آبی و بحران آبخوان‌ها، خشک شدن دریاچه‌ها و تالاب‌ها، فرونشست زمین در دشت‌های اصلی و ایجاد و گسترش تنش‌های اجتماعی و مناقشات آبی در نقاط مختلف کشور است.

در این میان، قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان نقشه راه کلان کشور، دولت را مکلف به اجرای راهکارهایی برای مقابله با این ابربحران کرده است. راهبرد اصلی این برنامه، عبور از رویکرد سازه‌ای (عرضه‌محور) یعنی مدیریت صرفاً تأمین آب به سمت مدیریت یکپارچه و پایدار منابع آب است. در این راستا، محورهای اصلی این برنامه شامل افزایش بهره‌وری آب در بخش کشاورزی از طریق نوسازی سیستم‌های آبیاری و تغییر الگوی کشت، مدیریت و احیای منابع آب زیرزمینی، نوسازی شبکه‌های آبرسانی شهری و روستایی برای کاهش هدررفت، و توسعه استفاده از منابع آب غیرمتعارف از طریق بازچرخانی پساب و توسعه آب‌شیرین‌کن‌ها است. باید توجه کرد تدوین این برنامه به‌خودی‌خود تضمینی برای خروج از بحران نبوده و نظارت دقیق و مستمر بر اجرای آن نقشی حیاتی دارد. اهمیت این نظارت چندجانبه است: اولاً، از اجرای صوری و شعارزدگی قوانین جلوگیری کرده و اطمینان می‌دهد که مصوبات در عمل محقق می‌شوند. ثانیاً، با نظارت بر تخصیص بودجه‌های کلان این حوزه، از وقوع احتمالی رانت و فساد و هدررفت منابع مالی و سرمایه‌های ملی جلوگیری می‌شود. ثالثاً، نظارت امکان سنجش مستمر اثربخشی اقدامات را فراهم می‌سازد. در نهایت، یک سیستم نظارتی قوی با ایجاد هماهنگی بین نهادهای مختلف و افزایش مسئولیت‌پذیری، می‌تواند هشدارهای به موقعی را برای جلوگیری از رسیدن بحران آب به نقطه غیرقابل بازگشت (در نتیجه هدررفت زمان) صادر کند. بدون این نظارت، قانون برنامه هفتم پیشرفت نیز ممکن است در میانه راه به سرنوشت برنامه‌های قبلی دچار شده و ابربحران آب عمیق‌تر و غیرقابل کنترل‌تر کند.

۲. بررسی اهداف کمی، اسناد تدوینی و اقدامات اجرایی در یک نگاه

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در راستای نظارت بر عملکرد برنامه هفتم پیشرفت، احکام آن قانون را در سه دسته اهداف کمی، اسناد تدوینی و اقدامات اجرایی مورد ارزیابی قرار داده است که تصویر کلی نتایج ارزیابی فصل نظام مدیریت یکپارچه منابع آب قانون در قالب جداول و نمودارهای ذیل ارائه می‌شود.

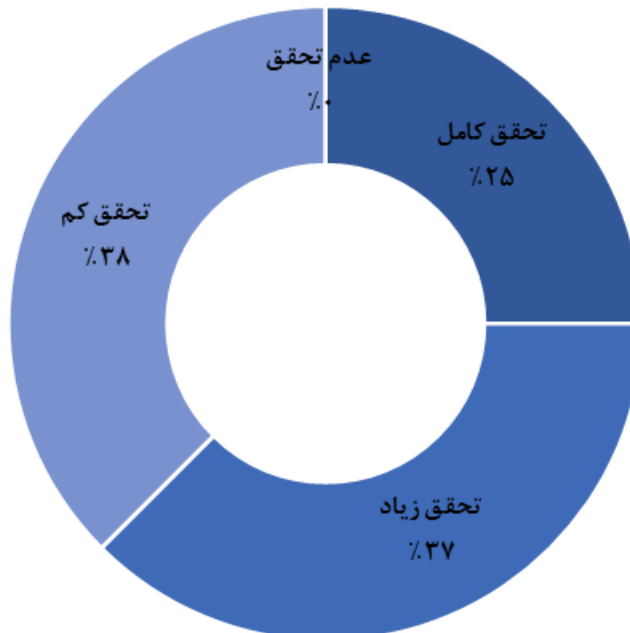
۲-۱. وضعیت عملکرد اهداف کمی سال اول

جدول ۱. سابقه انتشار ارزیابی میزان تحقق اهداف کمی فصل ۸ برنامه هفتم پیشرفت در سال اول

فصل	دارد	ندارد
فصل ۸- نظام مدیریت یکپارچه منابع آب	۷	۱

جدول ۲. وضعیت تحقق ارزیابی میزان تحقق اهداف کمی فصل ۸ برنامه هفتم پیشرفت در سال اول

تحقق کامل	تحقق زیاد	تحقق کم	عدم تحقق
۲	۳	۳	۰

شکل ۱. ارزیابی میزان تحقق اهداف کمی فصل ۸ برنامه هفتم پیشرفت در سال اول

جدول ۳. دلایل عدم تحقق اهداف کمی فصل ۸ برنامه هفتم پیشرفت در سال اول

کمبود منابع مالی	فقدان توان کارشناسی	زمان‌بندی نامناسب	تداخل با سایر اهداف
۱	۰	۰	۴
۰/۲۰	۰	۰	۰/۸۰

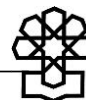

شکل ۲. دلایل عدم تحقق اهداف کمی فصل ۸ برنامه هفتم پیشرفت در سال اول

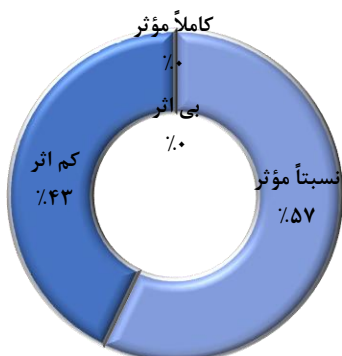
۲-۲. وضعیت اسناد تدوینی

جدول ۴. ارزیابی کیفی اسناد تدوینی

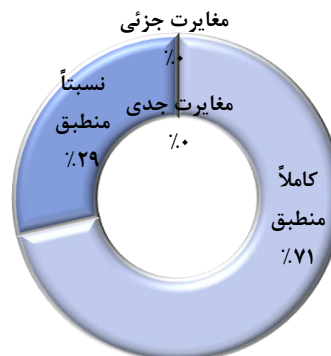
انطباق با قانون برنامه هفتم و سایر قوانین دائمی	
کاملاً منطبق	۵
نسبتاً منطبق	۲
مغایرت جزئی	۰
مغایرت جدی	۰
کارایی اقدامات پیش‌بینی شده برای نیل به اهداف	
کاملاً مؤثر	۰
نسبتاً مؤثر	۴
کم‌اثر	۳
بی‌اثر	۰
تقسیم کار نهادی مناسب بین دستگاه‌های اجرایی	
شفاف	۲
تا حدی شفاف	۳
نامتوازن	۰
ناهماهنگ	۲
تعویق در اتخاذ تصمیمات (احاله به آینده)	
بدون تعویق	۰
تعویق جزئی	۲
تعویق مهم	۴
تعویق گسترده	۱

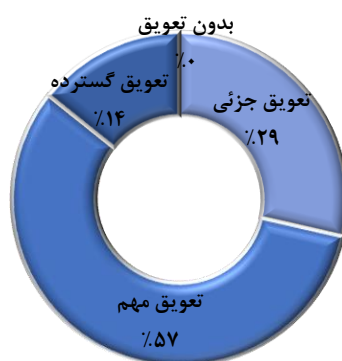
کارایی اقدامات پیش‌بینی‌شده برای نیل به اهداف

انطباق با قانون برنامه هفتم و سایر قوانین دائمی

تعویق در اتخاذ تصمیمات (احاله به آینده)

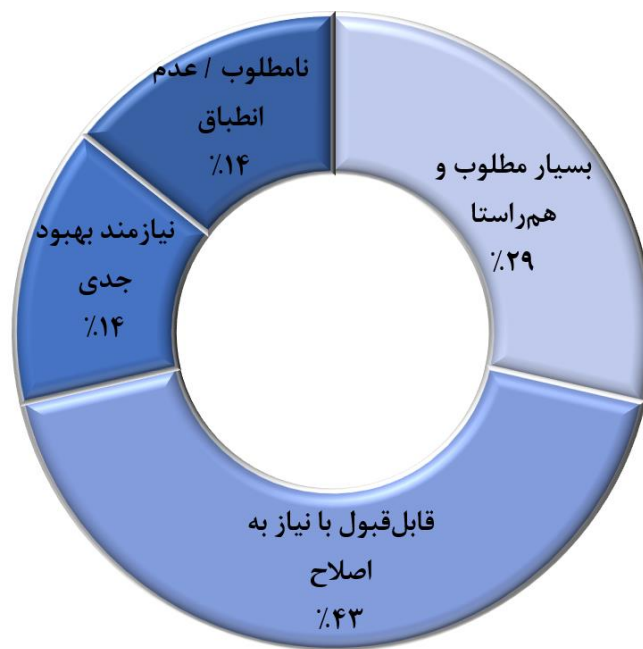
تقسیم کار نهادی مناسب بین دستگاه‌های اجرایی

شکل ۳. ارزیابی کیفی اسناد تدوینی

جدول ۵. نتایج امتیازدهی ارزیابی کیفی اسناد تدوینی

۲	بسیار مطلوب و هم‌راستا	امتیازبندی اسناد تدوینی
۳	قابل قبول با نیاز به اصلاح	
۱	نیازمند بهبود جدی	
۱	نامطلوب / عدم انطباق	

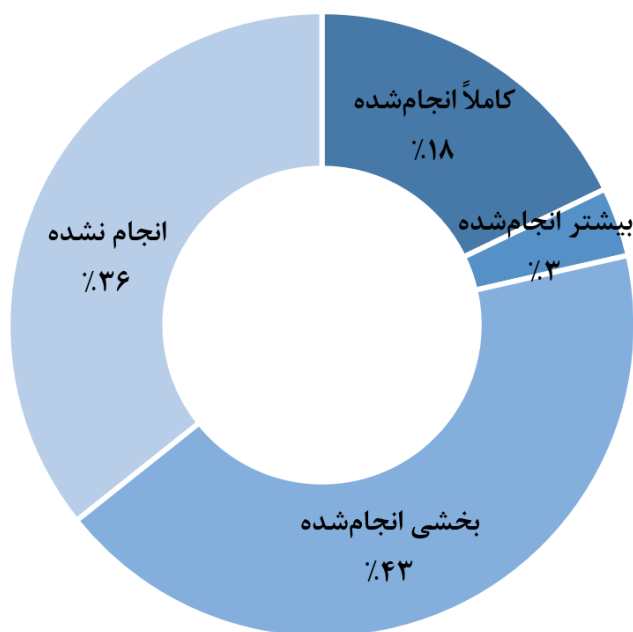
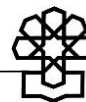

شکل ۴. نتایج امتیازدهی ارزیابی کیفی اسناد تدوینی

۲-۳. وضعیت اجرای احکام

جدول ۶. وضعیت تحقق احکام فصل ۸ در سال اول

انجام نشده	بخشی انجام شده	بیشتر انجام شده	کاملاً انجام شده
۱۰	۱۲	۱	۵
٪ ۳۵/۷۱	٪ ۴۲/۸۶	٪ ۳/۵۷	٪ ۱۷/۸۶

شکل ۵. وضعیت تحقق احکام فصل ۸ در سال اول

جدول ۷. دلایل عدم تحقق کامل احکام فصل ۸ در سال اول

درصد	تعداد	دلایل عدم تحقق کامل
۱۰/۹۱٪	۶	عدم پیش‌بینی منابع مالی در بودجه
۳۲/۷۳٪	۱۸	کمبود اراده یا توان مدیریتی
۹/۰۹٪	۵	نیازمند آیین‌نامه یا سایر مقررات
۱۲/۷۳٪	۷	وابسته به سایر احکام برنامه
۲۰٪	۱۱	زمان‌بندی آن نرسیده
۱۴/۵۵٪	۸	اجرای نامناسب
٪	۰	سایر موارد

۳. بررسی عملکرد تکالیف فصل هشتم

بحران آب در ایران از مرز یک چالش معمولی فراتر رفته و به یک ابرچالش تبدیل شده است. ابرچالشی که می‌تواند تهدیدکننده امنیت غذایی، پایداری محیط زیست، معیشت جوامع روستایی و عشایری و حتی ثبات اجتماعی-اقتصادی در مقیاس ملی باشد. این بحران، پدیده‌ای تک‌بعدی نبوده؛ بلکه حاصل برهم‌کنش پیچیده و طولانی‌مدت دو دسته عامل اصلی اقلیمی (طبیعی) و انسان‌ساخت (مدیریتی، اقتصادی و فرهنگی) است. از یک سو، ایران در کمربند خشک

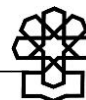
و نیمه‌خشک جهان واقع شده و با پدیده‌های طبیعی مانند خشکسالی‌های ممتد و تغییرات اقلیمی دست‌وپنجه نرم می‌کند. از سوی دیگر، دهه‌ها مدیریت نامطلوب، سیاستگذاری‌های ناپایدار، الگوهای مصرف نادرست و فقدان یک حکمرانی و مدیریت آبی یکپارچه، بر دامنه و شدت این بحران افزوده است. [قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران](#)، با درک عمق این ابرچالش، در فصل هشتم خود (مواد (۳۷) تا (۴۱)) به‌طور ویژه به مدیریت یکپارچه منابع آب پرداخته است. این گزارش با هدف واکاوی ابعاد مختلف بحران آب، به تحلیل این موضوع پرداخته که قانون برنامه هفتم پیشرفت چگونه و با چه ابزارهایی قادر است هر یک از جنبه‌های اقلیمی و انسان‌ساخت این بحران را پوشش دهد.

۳-۱. بحران از منظر اقلیمی (چالش‌های طبیعی)

این بُعد از بحران، ناظر بر محدودیت‌ها و تغییراتی است که عمدتاً ریشه در شرایط طبیعی و جغرافیایی کشور دارد. اگرچه فعالیت‌های انسانی می‌توانند این عوامل را تشدید کنند، اما منشأ اصلی آنها خارج از کنترل انسانی مستقیم و کوتاه‌مدت است. در موضوع کمبود منابع آب و خشکسالی‌های ساختاری، باید اشاره کرد ایران به‌طور متوسط یک‌سوم متوسط بارش جهانی و سه برابر متوسط تبخیر جهانی را تجربه می‌کند. این وضعیت، کمبود ساختاری آب را به وجود آورده و پدیده خشکسالی نیز به‌عنوان یک ویژگی دائمی و نرمال جدید در کشور در حال تثبیت است؛ بنابراین، کاهش نزولات جوی و افزایش دما، فشار بر منابع آبی موجود را به‌طور مستمر افزایش داده و پیامد مستقیم کم‌آبی و مدیریت نادرست، تخریب اکوسیستم‌های آبی را به همراه دارد. خشک شدن دریاچه‌ها (مانند دریاچه ارومیه)، تالاب‌ها (مانند هورالعظیم و گاوخونی) و رودخانه‌های دائمی، نه تنها اکوسیستم‌ها را تهدید می‌کند، بلکه باعث ایجاد کانون‌های ریزگرد و تهدید سلامت میلیون‌ها نفر می‌شود. علاوه بر موارد مطرح شده، وقوع رخداد‌های حدی مخرب در نتیجه تغییرات اقلیمی، الگوی بارش‌ها را نیز تغییر داده است. در نتیجه این رخداد، کشور شاهد بارش‌های کوتاه‌مدت و بسیار شدید بوده که به دلیل فرسایش خاک و عدم نفوذپذیری زمین، به‌جای تغذیه سفره‌های زیرزمینی، به‌صورت سیلاب‌های مخرب نمود پیدا می‌کنند. این سیلاب‌ها علاوه بر خسارات مالی، باعث هدررفت حجم عظیمی از آب در مدت‌زمان کوتاهی می‌شوند که می‌توانست به‌عنوان یک فرصت برای احیای منابع آب زیرزمینی مورد استفاده قرار گیرد.

۳-۲. بحران از منظر انسان‌ساخت (چالش‌های انسانی، مدیریتی-ساختاری، اقتصادی و اجتماعی)

این بُعد از بحران، ریشه در تصمیمات، سیاست‌ها، قوانین و الگوهای رفتاری و مصرفی نادرست دارد. این بخش، در حقیقت، همان «بحران مدیریت» است که وضعیت طبیعی دشوار را به یک چالش تبدیل کرده به‌طوری‌که ساختار مدیریت آب در کشور از تمرکز، انسجام و وحدت رویه رنج می‌برد. در این رابطه، موازی‌کاری دستگاه‌ها، تعارض منافع (به‌ویژه هنگامی که یک دستگاه هم ناظر و هم بهره‌بردار است) و فقدان یک نهاد قدرتمند هماهنگ‌کننده در سطح حوضه‌های آبریز، از موانع اصلی بوده‌اند. یکی از پیامدهای مخرب این رویه، برداشت بی‌رویه از منابع زیرزمینی بوده که ایران را رکورددار برداشت از آب‌های زیرزمینی در جهان کرده است. حفر ده‌ها هزار چاه غیرمجاز و برداشت مازاد از

چاه‌های مجاز، منجر به افت شدید سطح آب‌های زیرزمینی، کاهش کیفیت آبخوان‌ها، فرونشست زمین در دشت‌های مهم (مانند دشت ورامین، رفسنجان و مشهد) و نهایتاً خسارات بعضاً جبران‌ناپذیر به ثروت‌های طبیعی و سرمایه ملی شده است.

الگوی مصرف ناپایدار و بهره‌وری پایین بخش کشاورزی با سهم حدود ۸۵ درصدی از مصرف آب، کانون اصلی این بحران است. روش‌های آبیاری سنتی، تغییر و توسعه الگوی به کشت محصولات پرآب‌بر در مناطق خشک و فقدان نظام قیمت‌گذاری واقعی برای آب، باعث هدررفت این سرمایه حیاتی شده است. در بخش شرب نیز شبکه‌های فرسوده، حجم بالای آب به حساب نیامده و فرهنگ نامطلوب مصرف، باعث افزایش تلفات در این حوزه می‌شود. علاوه بر موارد مطرح شده، در نتیجه فقدان اقتصاد مقاوم و نوآوری در بخش آب، ارزش اقتصادی آب در تصمیم‌گیری‌ها نادیده گرفته شده است. بدین ترتیب سرمایه‌گذاری در توسعه فناوری‌های نوین مانند آب‌شیرین‌کن‌های کم‌مصرف، بازچرخانی پساب و توسعه سیستم‌های هوشمند در این صنعت محدود بوده و استفاده از منابع آب نامتعارف (آب دریا و پساب) هنوز جایگاه واقعی خود را پیدا نکرده است.

۳-۳. پاسخ‌های قانون برنامه هفتم پیشرفت به چالش‌های اقلیمی

قانون برنامه هفتم پیشرفت راهکارهایی برای «سازگاری» با شرایط اقلیمی و «کاهش» پیامدهای منفی آن ارائه کرده است. در ادامه مواد و وجوه کاربرد این برنامه در بخش آب ارائه شده است.

ماده (۳۷) (تخصیص کمی حقا به محیط زیست و سایر اهداف کمی): این ماده یک اقدام تحول‌آفرین بوده و برای نخستین بار در یک برنامه توسعه، مقداری مشخص به‌عنوان «حقابه محیط زیست» تعیین شده است. این حکم، پاسخی مستقیم به بحران خشکیدن تالاب‌ها و رودخانه‌ها بوده و با اختصاص این حجم آب، برنامه به‌صراحت اعلام می‌کند که محیط زیست نیز همانند بخش‌های کشاورزی، صنعت و شرب، یک «مصرف‌کننده» و ذی‌حق مشروع بوده و بقای آن برای پایداری سرزمین ضروری است.

بند «ب» ماده (۳۸) (مدیریت یکپارچه تالاب‌ها و دریاچه‌ها): این حکم، مکمل ماده (۳۷) بوده و در آن دولت مکلف شده تا پایان سال اول برنامه، سازوکارهای اجرایی لازم را برای «اجرای برنامه عمل ملی حفاظت و مدیریت تالاب‌ها» ایجاد کند. مواردی مانند «تخصیص و تأمین نیاز آبی زیست‌محیطی» و «جلوگیری از برداشت غیرمجاز این حقابه» نشان می‌دهد که برنامه به دنبال عملیاتی کردن حقابه محیط زیست و مقابله با عوامل انسانی است که این حق را نقض می‌کنند.

بند «ج» ماده (۳۸) و تبصره‌های ۱، ۲ و ۳ ذیل آن (طرح جامع پیشگیری و پایش سیلاب): این ماده به‌طور مشخص به مدیریت سیل پرداخته و در آن وزارت نیرو مکلف شده با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط، این طرح را با اولویت حوضه‌های آبریز پرخطر تهیه کند. در تبصره ۱ این ماده به رفع گلوگاه‌ها و سازه‌های تقاطعی که مانع عبور سیلاب می‌شوند، پرداخته شده و تبصره ۲ «فعالیت‌های آبخیزداری و آبخوان‌داری» را از جمله اقدامات این طرح می‌داند.

علاوه بر این، تبصره ۳ بر «رویکرد مدیریت جامع حوضه‌های آبریز» و «آمایش حوضه‌ای» تأکید داشته به این معنا که برای مقابله با سیل و خشکسالی، باید کل یک حوضه آبریز به صورت یک واحد مدیریتی یکپارچه در نظر گرفته شود. بند «ح» ماده (۳۸) (افزایش آب استحصال از طریق روش‌های طبیعی): این ماده یک هدف کلان ۱۵ درصدی برای افزایش حجم آب استحصال کشور تعیین کرده است. نکته اینجاست که این افزایش به سه بخش مساوی تقسیم شده، ۵ درصد از طریق «مدیریت آب‌های سطحی»، ۵ درصد از طریق «آبخیزداری و آبخوانداری» و ۵ درصد از طریق «استحصال آب‌های جوی و کاهش تبخیر»؛ این تقسیم‌بندی نشان می‌دهد که برنامه، راه‌حل را صرفاً در رویکرد سازه‌ای و از جمله ساخت سدهای جدید ندانسته؛ بلکه به طور برابر بر روش‌های دیگر مانند آبخیزداری برای مقابله با خشکسالی و تغذیه آبخوان‌ها تأکید دارد.

بند «ح» ماده (۴۰) (پایدار نمودن شرایط دریای خزر): این حکم، اگرچه کلی اما نشان‌دهنده توجه برنامه به ابعاد کلان و فرامنطقه‌ای محیط زیستی است. حفظ این دریاچه بزرگ، بر اقلیم منطقه و معیشت جوامع ساحلی پیرامون آن تأثیر مستقیم دارد.

۳-۴. پاسخ‌های قانون برنامه هفتم پیشرفت به چالش‌های انسان‌ساخت

قانون برنامه هفتم پیشرفت با رویکردی اصلاح‌گرایانه به سراغ ریشه‌های انسانی بحران رفته به طوری که این احکام را می‌توان جامع‌ترین مجموعه سیاست‌های آبی نسبت به موارد پیشین تاکنون دانست. در ادامه مواد و وجوه کاربرد این برنامه در بخش آب خصوصاً در موضوع چالش‌های انسان‌ساخت ارائه شده است.

بند «الف» ماده (۳۸) (اصلاح بنیادین ساختار حکمرانی آب): براساس این حکم، وزارت نیرو مکلف شده تا پایان سال دوم برنامه، با ادغام یا انحلال شرکت‌های زیرمجموعه خود، ساختار بخش آب را اصلاح کند. اهداف این اصلاح عبارت‌اند از: کاهش ساختارهای موازی و هزینه‌های بالاسری، تفکیک وظایف حاکمیتی و تصدی‌گری و رفع هرگونه تعارض منافع شرکتی. بدیهی است که موفقیت این ماده، پیش شرط موفقیت بسیاری از احکام برنامه مذکور است.

بند «پ» ماده (۳۸) (سیاست اقتصادی برای هدایت کشاورزی): دریافت «عوارض» از صادرات محصولات کشاورزی پرآب بر که خلاف «الگوی کشت» تولید شده‌اند، از ۰/۵ درصد شروع و به تدریج به ۲/۵ درصد می‌رسد. درآمد حاصل از این اقدام اجرایی نیز صرف امورمانند احیای قنوت، افزایش بهره‌وری و نصب کنتور می‌شود. بند «ت» همین ماده (ایجاد بازار آب‌های نامتعارف) به دنبال ایجاد یک بازار رسمی برای مبادله آب‌های نامتعارف (مانند پساب تصفیه شده) است.

ماده (۳۹) (مدیریت مصرف و ارتقای بهره‌وری): این ماده به صورت جزئی‌نگرانه به اصلاح الگوی مصرف در بخش‌های مختلف پرداخته است. در بند «الف» (تعرفه‌گذاری پلکانی) اشاره شده سیستم تعرفه آب شرب به گونه‌ای اصلاح می‌شود که برای مصرف در «الگوی مصرف» یارانه‌ای، برای خانوارهای تحت پوشش نهادهای حمایتی رایگان و برای «پرمصرف‌ها» به صورت پلکانی و غیریارانه‌ای محاسبه شود. این کار می‌تواند انگیزه اقتصادی برای کاهش مصرف ایجاد کند. در بند «ب» (تأمین آب صنایع از منابع نامتعارف)، صنایع آب‌بر (به جز صنایع غذایی، بهداشتی و آشامیدنی) ملزم

شده‌اند آب مورد نیاز خود را از منابع نامتعارف (پساب و آب دریا) تأمین کنند. این حکم به‌رغم داشتن یکسری ملاحظات سیاستی با اتخاذ تدابیری، می‌تواند به بهره‌وری مصارف در این بخش منجر شود.

بند «ج» ماده (۳۹) (تقویت دیپلماسی آب): تدوین «سند و نقشه راه سیاست (دیپلماسی) آب» توسط وزارت امور خارجه، نشان می‌دهد که آب به یک موضوع امنیت ملی تبدیل شده و برنامه به دنبال استفاده از تمامی ابزارهای دیپلماتیک برای احقاق حقایق حقایق‌های ایران از رودخانه‌های مرزی (مانند هیرمند و ارس) است. بند «ج» ذیل همین ماده در ارتباط با تکمیل سامانه ملی پایش و راه‌اندازی «سامانه ملی حسابداری آب» زیر نظر شورای عالی آب، اساس هرگونه تصمیم‌گیری علمی و مدیریت هوشمند در بخش آب است. بدون تردید بدون داده‌های دقیق و به‌روز، هیچ یک از سیاست‌های فوق به درستی قابل اجرا و ارزیابی نیستند.

ماده (۴۰) (حفاظت از منابع آب و تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی (مقابله با بحران آبخوان‌ها)): این ماده به‌طور ویژه بر کنترل برداشت از منابع آب زیرزمینی متمرکز است. در بند «پ» (نصب کنتور و جریمه اضافه‌برداشت)، نصب «شمارشگر (کنتور)» بر روی چاه‌ها و اعمال جریمه نقدی و حتی «قطع موقت سهمیه آب» برای متخلفان، می‌تواند به‌عنوان ابزارهای نظارتی قدرتمند مدنظر باشد. بند «ت» (مدیریت مشارکتی)، به دنبال واگذاری وظایف تصدی‌گری (مانند گشت و بازرسی، انسداد چاه‌های غیرمجاز و جمع‌آوری آب‌بها) به «تشکل‌های بهره‌برداران» بوده که این مشارکت مردمی می‌تواند اثربخشی و مقبولیت اقدامات حفاظتی را افزایش دهد. بند «ث» همین ماده (برخورد قضایی با حفاران چاه‌های غیرمجاز) برای صاحبان دستگاه‌های حفاری و مدیران شرکت‌های حفاری که بدون مجوز عمل کنند، مجازات‌های سنگین از جمله «توقیف تجهیزات» و «مجازات مطابق قانون توزیع عادلانه آب» در نظر گرفته شده است.

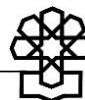
۵-۳. مرور و تلخیص گزارش ناظران اجرایی و مالی مربوطه

اقدامات اجرایی مرتبط با برنامه هفتم پیشرفت را می‌توان در دو دسته اقدامات اجرایی قابل کمی‌سازی و احکام غیرکمی قرار داد. احکام کمی دارای اهداف قابل سنجش در طول برنامه هستند، اما اهداف غیرکمی نظیر تدوین آیین‌نامه‌ها، بعضاً یکبار در طول برنامه به آنها عمل شده تا هدف برنامه در ارتباط با آن محقق شود. به همین سبب و برای تحلیل بهتر گزارش عملکرد ناظر اجرایی وزارت نیرو که عمده احکام مرتبط با فصل هشتم (نظام مدیریت یکپارچه مدیریت منابع آب)، به همان شیوه، **اهم احکام ارائه شده در گزارش ناظر اجرایی**، برای دو بخش اهداف کمی و غیرکمی، ارائه شده است.

۱-۵-۳. گزارش ناظر اجرایی از عملکرد اهداف کمی

جدول ۸. برخی از اهم عملکردهای احکام کمی - براساس گزارش ناظر اجرایی بخش آب (فصل ۸) [۱]

دلایل عدم تحقق	سال پنجم مقدار هدف کمی	سال چهارم مقدار هدف کمی	سال سوم مقدار هدف کمی	سال دوم مقدار هدف کمی	پایان سال اول			عملکرد پایان سال پایه (۱۴۰۲)	واحد متعارف	عنوان هدف	ماده/ بند/ جزء/ تبصره	ردیف در گزارش عملکرد
					درصد تحقق	عملکرد هدف کمی	مقدار هدف کمی					
ایرادات ناشی از قانونگذاری	۴۳.۴	۴۳.۴	۴۳.۴	۴۳.۴	۱۱۰.۳۳۳	۴۷.۸۸	۴۳.۴	۴۴.۵	میلیارد مترمکعب	تأمین از منابع آب سطحی	-/-/۳۷	۱
پایین بودن میزان سرمایه‌گذاری و مشکل جذب سرمایه‌های خارجی	۲۵۷	۲۵۷	۲۵۷	۲۵۳	۸۹.۹	۲۱۸.۴۶۱	۲۴۳	۱۸۶	میلیون مترمکعب	تأمین، طراحی و ساخت آب‌شیرین‌کن‌های موردنیاز استان‌های ساحلی از طریق خرید تضمینی آب شیرین شده و مدیریت هوشمند	-/چ/۴۰	۲
---	۹.۲	۹.۱	۹.۱	۹	۱۰۲.۲۲۲	۹.۲	۹	۸۸	میلیارد مترمکعب	شرب	-/-/۳۷	۴
عدم همکاری دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط	۶۵	۶۸	۷۱	۷۴	۹۶.۳۶۴	۷۹.۸	۷۷	۸۲	میلیارد مترمکعب	کشاورزی	-/-/۳۷	۸
محدودیت زمانی برای تحقق اهداف	۱۰۶	۱۰۵	۱۰۵	۱۰۵	۱۰۰	۱	۱	۰	محدوده	استقرار الگوی مدیریت مشارکتی	-/ت/۴۰	۱۰
اعتبار ناکافی یا عدم پیش‌بینی اعتبار در بودجه سنواتی	۷	۷	۷	۷	۵۰	۱	۲	۰	محدوده	انجام مطالعات جامع پیشگیری و پایش (کنترل) سیلاب کشور با اولویت حوضه‌های آبریز با خطرپذیری بالا	-/ج/۳۸	۱۲
محدودیت زمانی برای تحقق اهداف	۱۰۶	۱۰۵	۱۰۵	۱۰۵	۱۰۰	۱	۱	۰	محدوده مطالعاتی	استقرار الگوی مدیریت مشارکتی	-/ت/۴۰	۱۷
ایرادات ناشی از قانونگذاری	۳	۳	۳	۳	۰	۰	۳	۰	درصد	افزایش حجم آب استحصالی کشور	-/ج/۳۸	۱۸
اعتبار ناکافی یا عدم پیش‌بینی اعتبار در بودجه سنواتی	۲۰۲	۴۰۲	۴۲۷	۴۲۶	۳۹.۶۳۷	۱۲۱.۶۱	۲۴۵	۵۸.۰۶	هزار مترمکعب در شبانه‌روز	احداث تصفیه‌خانه فاضلاب	-/ب/۳۹	۲۰

دلایل عدم تحقق	سال پنجم مقدار هدف کمی	سال چهارم مقدار هدف کمی	سال سوم مقدار هدف کمی	سال دوم مقدار هدف کمی	پایان سال اول			عملکرد پایان سال پایه (۱۴۰۲)	واحد متعارف	عنوان هدف	ماده/ بند/ جزء/ تبصره	ردیف در گزارش عملکرد
					درصد تحقق	عملکرد هدف کمی	مقدار هدف کمی					
پایین بودن میزان سرمایه گذاری و مشکل جذب سرمایه های خارجی	۳.۷	۳.۷	۳.۷	۳.۷	۷۹.۴۵۹	۲.۹۴	۳.۷	۳۶	میلیارد مترمکعب	صنعت	-/-/۳۷	۲۱
عدم همکاری دستگاه های اجرایی ذی ربط	۳	۳	۳	۳	۴۹.۷	۱.۴۹۱	۳	۰	میلیارد مترمکعب	جبران تراز آب	-/-/۳۷	۲۲
پیچیدگی و زمان بر بودن فرایندهای اداری	۰	۱۳۰,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۷۰۰,۰۰۰	۴۲.۱۹۶	۲۱,۰۹۸	۵۰,۰۰۰	۱۳۵,۰۰۰	حلقه چاه مسلوب المنفعه شده	پر و مسلوب المنفعه کردن چاه های غیر مجاز	-/۴۰/ث	۲۳
ناترازی انرژی و کمبود منابع آب	۳۶.۷	۳۹.۲	۴۱.۷	۴۴.۲	۹۱.۹۳۷	۴۳.۶۷	۴۷.۵	۴۹.۲	میلیارد مترمکعب	تأمین از منابع آب زیرزمینی	-/-/۳۷	۳۰
---	۱.۷۷۴	۱.۶	۱.۴	۱.۲	۱۱۰	۰.۹۹	۰.۹	۰.۷	میلیارد مترمکعب	تأمین از منابع آب های نامتعارف (آب دریا و پساب)	-/-/۳۷	۳۲
اعتبار ناکافی یا عدم پیش بینی اعتبار در بودجه سنواتی	۲۵,۰۰۰	۲۵,۰۰۰	۲۵,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۳۸	۱۷,۱۰۳	۴۵,۰۰۰	۱۳۰,۰۰۰	تعداد کنتور	شمارشگر نصب شده بر روی چاه ها	-/۴۰/پ	۳۳
اعتبار ناکافی یا عدم پیش بینی اعتبار در بودجه سنواتی	۷۶۴	۶۱۸	۶۸۳	۵۹۹	۵۵,۶۷۳	۳۶۸	۶۶۱	۰	واحد	تجهیز نقاط مصرف به ابزار اندازه گیری جریان	-/۳۹/چ	۳۵
اعتبار ناکافی یا عدم پیش بینی اعتبار در بودجه سنواتی	۱۵	۲۵	۲۵	۲۵	۱۰۰	۱۰	۱۰	۰	درصد	طراحی شبکه اندازه گیری منابع آب کشور	-/۳۹/چ	۳۶

دلایل عدم تحقق	سال پنجم مقدار هدف کمی	سال چهارم مقدار هدف کمی	سال سوم مقدار هدف کمی	سال دوم مقدار هدف کمی	پایان سال اول			عملکرد پایان سال پایه (۱۴۰۲)	واحد متعارف	عنوان هدف	ماده/ بند/ جزء/ تبصره	ردیف در گزارش عملکرد
					درصد تحقق	عملکرد هدف کمی	مقدار هدف کمی					
اعتبار ناکافی یا عدم پیش‌بینی اعتبار در بودجه سنواتی	۰.۸۶	۰.۸۶	۰.۸۶	۲۰.۲۱	۱۰۰	۲۰.۲۱	۲۰.۲۱	۵۷	درصد	تکمیل و تجهیز	۳۹/چ/-/	۳۷
ایرادات ناشی از قانونگذاری	۵	۵	۵	۵	۱۰۰	۳	۳	۰	استان	تقویت و توسعه و ایجاد بازار پساب	۳۸/ت/-/	۴۱

۲-۵-۳. گزارش ناظر اجرایی از عملکرد اهداف غیرکمی

احکام مرتبط با تکالیف غیرکمی که اهم آنها که در گزارش ناظر اجرایی بیان شده، به شرح جدول ۹ ارائه شده است.

جدول ۸. برخی از اهم عملکردهای احکام غیرکمی - براساس گزارش ناظر اجرایی بخش آب (فصل ۸) [۱]

وضعیت تحقق	عملکرد ۱۴۰۳	متن حکم	ماده/ بند/ جزء/ ردیف/ تبصره	ردیف در گزارش ناظر اجرایی
در حال انجام	اقدام مقتضی از سوی وزارت نیرو در حال انجام است و تا کنون اقدامات زیر صورت گرفته است: - ارزیابی چارچوب‌های مختلف حسابداری آب و انتخاب قالب برتر با توجه به دامنه و نوع اطلاعات تولیدی - امکان‌سنجی تکمیل کاربرگ‌های حسابداری آب در چارچوب WA+ - ارزیابی میزان انطباق بیلان منابع و مصارف و کاربرگ پایه حسابداری آب در چارچوب WA+ - ارزیابی مقیاس مکانی و زمانی ارائه حسابداری آب - مطالعه برای تعیین گام‌های زمانی تکمیل کاربرگ‌های حسابداری آب در چارچوب WA+ - جمع‌آوری اطلاعات بیلان حوضه‌های آبریز درجه ۲ برای تکمیل کاربرگ‌های حسابداری آب	ماده ۳۹- به منظور اصلاح الگوی مصرف بهینه آب و ارتقای بهره‌وری، اقدامات زیر انجام می‌شود: چ- وزارت نیرو مکلف است طی دو سال اول برنامه نسبت به تکمیل، تجهیز و ساماندهی شبکه کمی و کیفی پایش منابع آب کشور با بهره‌گیری از فناوری‌های روزآمد و راه‌اندازی سامانه ملی حسابداری آب زیر نظر شورای عالی آب اقدام نماید. سامانه ملی مرجع داده‌های آب کشور با رعایت قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی با همکاری سازمان هواشناسی کشور و بخش‌های مصرف‌کننده آب، مرجع هرگونه سیاستگذاری در دستگاه‌های مختلف کشور خواهد بود. تبصره - وزارت نیرو مکلف است با همکاری وزارت جهاد کشاورزی طی دو سال اول، برنامه روش‌شناسی تعیین ترازنامه آب را همگام با استانداردهای جهانی تهیه کرده و هر سال ترازنامه منابع و مصارف آب را به‌روزرسانی و ارائه نماید.	۳۹/چ/-/تبصره	۷
در حال انجام	مطابق با اسناد و قوانین بالادستی وزارت نیرو با شناسایی نیازهای آبی، زمینه اجرای طرح‌های برداشت آب دریا برای خود تأمین نیازهای آبی صنعتی و کشاورزی در بخش غیردولتی را فراهم نموده است. با توجه به هزینه‌های بالای سرمایه‌گذاری از یک طرف و کمبود منابع مالی دولتی، انجام این امر توسط صنایع بزرگ و سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی	ماده ۳۹- به منظور اصلاح الگوی مصرف بهینه آب و ارتقای بهره‌وری، اقدامات زیر انجام می‌شود: ث- وزارت نیرو مکلف است با همکاری وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت و نفت و سازمان حفاظت محیط زیست به منظور کاهش آب مصرفی بخش صنعت و معدن، ظرف سه ماه از لازم‌الاجرا شدن این قانون، نسبت به بازتخصیص آب مصرفی صنایع	۳۹/ث/-/	۲۸

وضعیت تحقق	عملکرد ۱۴۰۳	متن حکم	ماده/ بند/ جزء/ ردیف/ تبصره	ردیف در گزارش ناظر اجرایی
	<p>انجام شده است. لازم به توضیح است برای تأمین آب شرب، ایجاد تأسیسات نمک‌زدایی به‌ویژه در سواحل با سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و بازپرداخت از محل خرید تضمینی آب توسط دولت عملیاتی می‌گردد. از طرفی با توجه به مفاد بند «ع» تبصره ۸ قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کشور و نیز بند «ث» ماده ۳۹ قانون برنامه هفتم پیشرفت و با عنایت به مفاد سند آمایش سرزمین، وزارت نیرو برای الزام صنایع به استفاده از منابع آب نامتعارف (دریا و پساب) به جای برداشت از منابع آب متعارف درون سرزمینی اقدام نموده است. در این ارتباط واحدهای صنعتی موجود با نیاز آبی بیش از ۳۰۰ هزار مترمکعب در سال را شناسایی نموده و برنامه خود تأمین آب آنها از آب‌های نامتعارف پیگیری می‌نماید. بر این اساس بالغ بر ۴۰۰ واحد صنعتی با مجموع برداشت سالانه حدود یک (۱۰۵۳) میلیارد مترمکعب مشمول بازتخصیص آب شده‌اند و مطابق قانون ابلاغ لغو پروانه، اجازه نامه بهره‌برداری موقت و ابلاغ زمان بندی آب جایگزین صورت‌گرفته است (مستندات دو استان پیوست شده است). شایان ذکر است در حال حاضر صنایع آب‌بر استان‌های ساحلی از جمله صنایع نفتی در استان‌های بوشهر و هرمزگان با مصرفی بالغ بر ۳۱۵ میلیون مترمکعب در سال نسبت به برداشت و نمک‌زدایی آب دریا اقدام می‌کنند. در حال حاضر تولید آب نمک‌زدایی شده از آب دریا برای مصارف صنعتی بیشتر در استان‌های ساحلی متمرکز است. با توجه به نیازهای صنعتی موجود سالانه ۳۱۵ میلیون مترمکعب آب نمک‌زدایی شده، تولید و به مصرف می‌رسد. علاوه بر این در حال حاضر حدود سالانه ۱۱ میلیارد مترمکعب از آب دریا برداشت می‌شود که بدون نمک‌زدایی برای مصارفی نظیر خنک‌سازی و آبریز پروری مصرف می‌گردد. در حال حاضر انتقال آب دریا در قالب خطوط پنج‌گانه به فلات مرکزی و شرقی طرح‌ریزی شده و از طریق سرمایه‌گذاران غیردولتی اجرا می‌شود. با توجه به اقدامات انجام شده خط اول با ظرفیت انتقال آب به میزان ۱۳۰ میلیون مترمکعب در سال در دست بهره‌برداری بوده و سایر خطوط با پیشرفت فیزیکی قابل توجهی نظیر خط سوم در دست احداث می‌باشند. با بهره‌برداری کامل از این ابرپروژه‌ها، معادل ۹۵۰ میلیون مترمکعب آب در سال به مناطق درون سرزمین منتقل خواهد شد که زمینه پیاده‌سازی فرایند بازتخصیص آب صنایع و معادن به‌منظور تأمین نیازهای دارای اولویت نظیر شرب، محیط زیست و کنترل فرورانش زمین فراهم خواهد شد.</p>	<p>بزرگ آب‌بر در سراسر کشور و ابلاغ زمان‌بندی تأمین آب جایگزین با اولویت منابع آبی نامتعارف اقدام نماید. در پایان زمان‌بندی ابلاغ‌شده، بهای آب متعارف تحویلی یا برداشتی صنایع بزرگ آب‌بر در صورت وجود ظرفیت منابع آبی نامتعارف و جایگزین در محدوده استقرار صنایع مزبور، معادل متوسط بهای تمام شده طرح‌های تأمین آب جایگزین تعیین می‌گردد. منابع حاصل به حساب درآمد شرکت مدیریت منابع آب ایران نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و متناسب با وصول درآمد، صرف اجرای طرح‌های استانی و ملی بخش آب و فاضلاب مصوب در قوانین بودجه سنواتی می‌گردد. شهرک‌ها و نواحی صنعتی و صنایع و معادن مشمول این بند در دریافت تسهیلات و مزایده استفاده از پساب در اولویت هستند.</p>		

وضعیت تحقق	عملکرد ۱۴۰۳	متن حکم	ماده/ بند/ جزء/ ردیف/ تبصره	ردیف در گزارش ناظر اجرایی
انجام شده	آیین‌نامه تهیه و تصویب و ابلاغ گردیده است	ماده ۳۹- به منظور اصلاح الگوی مصرف بهینه آب و ارتقای بهره‌وری، اقدامات زیر انجام می‌شود: الف- وزارت نیرو مکلف است تعرفه مشترکان خانوارهای کشور را به گونه‌ای اصلاح نماید که با رعایت مناطق جغرافیایی کشور، تعرفه مشترکان خانوارهای تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی کشور تا سقف الگوی مصرف برابر صفر، مشترکان تا سقف الگوی مصرف به صورت یارانه‌ای و مشترکان پرمصرف (بالتر از الگوی مصرف) به صورت غیریارانه‌ای و بر اساس الگوی افزایش پلکانی (ای. بی. تی) تعیین شود. الگوی مصرف آب خانوارهای مذکور بر اساس سرانه مصرف و بر اساس تبصره (۴) ماده (۱) قانون توسعه و بهینه‌سازی آب شرب شهری و روستایی در کشور مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۲۴ محاسبه می‌شود. حق انشعاب و آب بهای مصارف تجاری و اداری حسب مورد مطابق آیین‌نامه اجرایی که به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، محاسبه می‌گردد.	۳۹/ الف/ ۱-/-	۳۷
انجام شده	آیین‌نامه تدوین و تصویب شده است.	آیین‌نامه اجرایی این بند توسط وزارت نیرو با همکاری وزارت جهاد کشاورزی تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد [قطع موقت سهمیه آب چاه کشاورزی برای اضافه‌برداشت بیش از ۴۰ درصد نسبت به پروانه]	۴۰/ پ/ ۱-/-	۴۳
انجام شده	آیین‌نامه اجرایی تدوین و ابلاغ شده است.	آیین‌نامه اجرایی این جزء و تعیین مدت موقت برای هر مجوز و همچنین تعیین ارزش اقتصادی آب توسط وزارت نیرو با همکاری وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت، راه و شهرسازی و جهاد کشاورزی تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	۳۹/ ب/ ۱-/-	۵۸
انجام شده	در تاریخ‌های ۱۴۰۴/۱/۲۶ و ۱۴۰۴/۲/۲۷ گزارش‌هایی در این خصوص توسط وزارت نیرو در مجلس ارائه شده است. گزارش در بازه ۶ ماهه نیز ارسال شده است.	وزارت نیرو مکلف است گزارش عملکرد این بند را هر شش ماهه یک‌بار به کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط زیست و معاونت نظارت مجلس ارسال نماید.	۴۰/ ت/ ۲-/-	۵۹
در حال انجام	تمام اقدامات بخش آب از جمله مدیریت سیلاب در چارچوب مدیریت حوضه آبریز انجام می‌شود.	تبصره ۳- به منظور ارتقای عملی و کاربردی حفاظت از رودخانه‌ها و مدیریت سیل در کشور، رویکرد مدیریت جامع حوضه‌های آبریز با استفاده از انسجام نهادی و مشارکت مردمی الزامی است. مطالعه، برنامه‌ریزی، اجرا و پایش اقدامات حفاظت رودخانه‌ها و سایر مجاری آب‌های سطحی و مدیریت سیل بر اساس آمایش حوضه‌ای صورت می‌پذیرد.	۳۸/ ج/ ۳-/-	۷۰
در حال انجام	- احصاء و آنالیز تکالیف مندرج در سیاست‌های کلی برنامه هفتم و مواد برنامه هفتم پیشرفت که به نحوی با موضوع اصلاح ساختار آب مرتبط است. - بررسی و تحلیل سوابق اصلاحات ساختاری صورت‌گرفته در صنعت آب طی ۳۰ سال گذشته - آسیب‌شناسی ساختار موجود از منظر کلان، تفصیلی و فرایندهای سازمانی	ماده ۳۸- به منظور بهبود نظام تصمیم‌گیری، استقرار حکمرانی مطلوب منابع آب کشور، ایجاد وحدت رویه در انجام امور مربوط به اجرای سیاست‌ها و مدیریت به هم پیوسته منابع و مصارف آب در سطح ملی و حوضه‌های آبریز با اولویت مهار آب‌های مرزی و حوضه‌ها و زیرحوضه‌های دربرگیرنده مناطق چهارگانه تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست و	۳۸/ الف/ ۱-/-	۷۷

وضعیت تحقق	عملکرد ۱۴۰۳	متن حکم	ماده/ بند/ جزء/ ردیف/ تبصره	ردیف در گزارش ناظر اجرایی
	<p>- تشکیل کارگروه خبرگان و دانشگاهیان باهدف بهره‌برداری از خرد جمعی و مرور تجارب گذشته</p> <p>- بهره‌مندی از رویکرد معماری سازمانی در تحلیل فرایندها، تشکیلات و فناوری اطلاعات</p> <p>- انجام فراخوان از ۱۵ دانشگاه و مؤسسه تحقیقاتی کشور - انتشار فراخوان ارائه مقاله در مجله تحقیقات منابع آب ایران با همکاری انجمن علوم و مهندسی منابع آب</p> <p>- تهیه و تدوین پیش‌نویس مصادیق تعارض منابع در بخش آب و آبفا</p> <p>- تهیه فهرست عناوین وظایف حاکمیتی و تصدی‌گری بخش آب</p> <p>- طرح موضوع در جلسات کمیته ساختار و فناوری‌های مدیریتی شرکت و بررسی نحوه اجرای تکالیف</p> <p>- تشکیل کمیته تدوین برنامه اصلاح ساختار و اساسنامه‌های شرکت‌های بخش آب کشور با حضور نمایندگان بخش آب و آبفا و برگزاری دو جلسه</p> <p>- برگزاری جلسات با نخبگان، دانشگاهیان، همکاران صنعت آب، بازنشستگان، انجمن‌های علمی آب و سایر ذی‌نفعان و ذی‌مدخلان همچون سازمان برنامه‌بودجه کشور جهت بهره‌برداری از خرد جمعی</p>	<p>تالاب‌ها اقدامات زیر انجام می‌شود: الف- وزارت نیرو مکلف است باهدف مدیریت بخش آب، بر اساس مرزهای حوضه‌های آبریز کشور و نظام عادلانه توزیع آب، کاهش ساختارهای موازی و هزینه‌های بالاسری، تفکیک وظایف حاکمیتی و تصدی‌گری و رفع هرگونه تعارض منافع شرکتی تا پایان سال دوم برنامه، نسبت به تهیه برنامه اصلاح ساختار و اساسنامه‌های شرکت‌های زیرمجموعه خود از طریق ادغام یا انحلال، اقدام نماید و پس از تأیید سازمان اداری و استخدامی کشور آن را به تصویب هیئت وزیران برساند.</p>		

۳-۵-۳. گزارش ناظر مالی از عملکرد اهداف فصل آب قانون برنامه هفتم

گزارش ناظران مالی مربوط به بخش آب وزارت نیرو شامل گزارش عملکرد مالی تکالیف قانون برنامه هفتم پیشرفت در سه بخش حوزه ستادی وزارت نیرو، شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران و شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور ارائه شده است. در ادامه عناوین فعالیت‌ها و میزان اعتبار مصوب و همچنین میزان اعتبار تخصیص یافته آورده شده است.

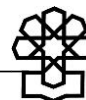
جدول ۱۰. عملکرد مالی تکالیف قانون برنامه هفتم، حوزه ستادی وزارت نیرو در بخش آب [۲]

اعتبار تخصیص یافته	اعتبار مصوب	شرح	آدرس ماده	ردیف
۶۰.۰۰۰.۰۰۰	۶۰.۰۰۹.۱۷۵	خرید تضمینی آب و پساب تصفیه شده از بخش غیردولتی و کمک‌های فنی و اعتباری برای هزینه‌های تأمین و انتقال آب	بند «چ» ماده (۴۰)	۱
۳۷.۶۰۰.۰۰۰	۳۷.۶۰۰.۰۰۰	خرید تضمینی آب استحصالی و پساب تصفیه شده در بخش غیردولتی	بند «چ» ماده (۴۰)	۲
۶۴۰.۰۰۰	۶۴۱.۸۰۸	کمک به تأمین آب و برق شهرستان ابوموسی	ماده (۴۲)	۳
۲۳.۴۹۷.۹۱۸	۲۷.۷۰۰.۰۰۰	کمک به تأمین و انتقال آب و ایجاد تأسیسات فاضلاب در سطح کشور	ماده (۳۷)	۴
۱.۰۰۰.۰۰۰	۱.۰۰۰.۰۰۰	تثبیت و ایمن‌سازی آبراه‌های مشرف به محدوده سد امیرکبیر و لایروبی و رسوب‌برداری رودخانه‌های پایین‌دست	ماده (۳۷)	۵
۷۰۰.۰۰۰	۷۰۰.۰۰۰	آبرسانی به شهر اراک	ماده (۳۷)	۶
۱۵.۰۱۰.۰۰۰	۱۵.۰۱۰.۰۰۰	کمک به تکمیل زیرساخت مسکن	ماده (۲)	۷
۴.۱۸۰.۳۰۰	۴.۱۸۰.۳۰۰	بازپرداخت تعهدات ارزی بانک توسعه اکو	ماده (۲)	۸

اعتبار تخصیص یافته	اعتبار مصوب	شرح	آدرس ماده	ردیف
۱۴۲.۶۲۸.۲۱۸	۱۴۶.۸۴۱.۲۸۳	جمع کل		

جدول ۹. عملکرد مالی تکالیف قانون برنامه هفتم، شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران [۲]

اعتبار تخصیص یافته	اعتبار مصوب	شرح	آدرس ماده	ردیف
۴۰.۹۸۲۱.۹۳۵	-	شرب	ماده (۳۷)	۱
۷۱.۰۹۶	۲۴۱.۴۵۴	برنامه عمل ملی حفاظت و مدیریت تالابها	بند «ب» ماده (۳۸)	۲
		مدیریت یکپارچه تالابها	بند «پ» ماده (۳۸)	۳
.	.	بازار مبادله آب‌های نامتعارف	بند «ت» ماده (۳۸)	۴
		آیین‌نامه بازار مبادله آب‌های نامتعارف	بند «ث» ماده (۳۸)	۵
۷.۲۰۴.۷۹۰	۱۱.۹۶۰.۸۳۶	طرح جامع پیشگیری و پایش (کنترل) سیلاب	بند «ج» ماده (۳۸)	۶
		اعلام نقاط گلوگاهی	جزء «۱» بند «ج» ماده (۳۸)	۷
		اعلام برنامه رفع و اصلاح نقاط گلوگاهی	بند «چ» تبصره «۱» ماده (۳۸)	۸
۲۳۴.۷۰۰.۰۰۰	۲۳۴.۷۰۰.۰۰۰	آب‌های مرزی و ژرف	جزء «۲» بند «ج» ماده (۳۸)	۹
۹۷.۳۵۸.۸۴۸	۲۰۶.۰۰۱.۵۲۹	افزایش حجم آب استحصالی کشور	بند «ح» ماده (۳۸)	۱۰
		گزارش بند ح ماده ۳۸	بند «ح» ماده (۳۸)	۱۱
۷۰۶.۷۸۸	۱.۳۶۲.۳۹۶	سامانه ملی حسابداری	بند «ح» ماده (۳۹)	۱۲
		برنامه روش‌شناسی تعیین ترازنامه آب	بند «چ» تبصره ماده (۳۹)	۱۳
		گزارش بند چ ماده ۳۹	بند «چ» ماده (۳۹)	۱۴
۴.۱۸۳.۹۹۷	۶.۶۸۳.۲۹۷	پایداری تأمین مصارف وابسته به آب زیرزمینی در دشت‌های بحرانی	بند «پ» ماده (۴۰)	۱۵
		آیین‌نامه اجرایی	بند «پ» ماده (۴۰)	۱۶
		گزارش عملکرد	بند «پ» ماده (۴۰)	۱۷
		مدیریت مشارکتی	جزء «۱» بند «پ» ماده (۴۰)	۱۸
		حفاظت و بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی و سطحی	جزء «۲» بند «ت» ماده (۴۰)	۱۹
		گزارش عملکرد	جزء «۲» بند «ت» ماده (۴۰)	۲۰
		تردد و فعالیت دستگاه حفاری چاه	بند «ث» ماده (۴۰)	۲۱
			بند «ث» ماده (۴۰)	۲۲
		شناسایی چاه‌های غیرمجاز حفر شده	بند «ث» ماده (۴۰)	۲۳
		آیین‌نامه شناسایی چاه‌های غیرمجاز حفر شده	بند «ث» ماده (۴۰)	۲۴
		گزارش اقدامات		۲۵
.	.	پایدار نمودن شرایط دریای خزر	بند «ح» ماده (۴۰)	۲۶
۸۵۱.۶۴۷.۴۵۴	۵۶۴.۷۵۹.۱۷۰	جمع کل		

جدول ۱۰. عملکرد مالی تکالیف قانون برنامه هفتم، شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور [۲]

ردیف	آدرس ماده	شرح	اعتبار مصوب	اعتبار تخصیص یافته
۱	ماده (۳۷)	آبرسانی به شهرها و روستاها	۱۹۵.۳۰۲	۱۱۷.۱۲۶
۲	ماده (۳۷)	افزایش جمعیت تحت پوشش آب شهری	۱۲۵.۵۲۲	۱۱۵.۵۷۶
۳	ماده (۳۷)	اجرای طرح‌های آبرسانی به روستاها	۶۹.۷۸۰	۶۱.۵۵۰
۴	بند «چ» ماده (۳۷)	خرید تضمینی از آب شیرین کن‌ها	۵۵.۲۷۰	۵۵.۲۷۰
۵	بند «چ» ماده (۳۷)	خرید تضمینی پساب	۴.۲۰۹	۴.۲۰۹
۶	بند «چ» ماده (۳۷)	خرید تضمینی آب از تصفیه‌خانه‌ها	۶.۵۲۴	۶.۵۲۴
۷	بند «ت» ماده (۳۸)	افزایش جمعیت تحت پوشش شبکه فاضلاب شهری	۱۱۷.۸۰۶	۸۲.۵۹۱
۸	جزء «۱» بند «ب» ماده (۳۹)	احداث تصفیه‌خانه فاضلاب	۴۷.۹۳۴	۳۳.۷۴۳
۹	بند «ث» ماده (۳۹)	توسعه و اجرای طرح‌های فاضلاب در ازای فروش یا واگذاری پساب	.	.
۱۰	بند «ب» ماده (۴۰)	ایجاد تأسیسات جمع‌آوری، تصفیه و دفع بهداشتی فاضلاب در روستاها	۲.۷۰۶	۲.۳۵۴
۱۱	ماده (۳۷)	ساخت مخازن ذخیره آب	۲۲.۱۵۱	۲۰.۹۳۶
۱۲	بند «الف» ماده (۳۹)	نصب ابزار هوشمند برای مشترکین پرمصرف	۲۵۴	۲۳۵ (منابع داخلی)
۱۳	جزء «ت» بند «۳» ماده (۴۱)	اصلاح و بازسازی شبکه آب	۳۵.۶۹۶	۴۲.۸۳۷ (منابع داخلی)
جمع کل			۶۸۳.۱۵۴	۶۰۲.۴۱۱

۳-۶. ارزیابی گزارش ناظران اجرایی و مالی در دو بخش اهداف کمی و غیرکمی

۳-۶-۱. ارزیابی گزارش عملکرد ناظر اجرایی در بخش اهداف کمی

در ارتباط با سنجه‌های عملکردی فصل آب قانون برنامه هفتم، با توجه به اینکه مقادیر برای سال نرمال تعیین شده است، برش‌های سالانه برابر با مقادیر مندرج در برنامه خواهد بود. برخی از احکام فصل آب که نظیر تدوین سند دیپلماسی آب و یا تعرفه‌گذاری برای کنترل صادرات آب مجازی نیز محرمانه بوده و یا در گزارش‌های مرتبط (گزارش عملکرد سال اول برنامه هفتم در بخش کشاورزی) ارائه خواهد شد. برای سنجش عملکرد احکام قانون برنامه هفتم در بخش آب، مقادیر در سال ۱۴۰۲ به‌عنوان پایه در نظر گرفته شده و اهداف قانون طی سال‌های برنامه، با برش‌های سالیانه تعیین شده است. بر همین اساس میزان عملکرد سال اول نیز در قیاس با هدف‌گذاری سال ۱۴۰۳ به‌عنوان سال نخست برنامه انجام شده است. با این وجود در خصوص این سنجه‌ها نکاتی دال بر نقص ارزیابی یا برآورد عملکرد سال اول قابل مشاهده بوده که به‌شرح ذیل است:

۱. مرور جدول تحقق شاخص‌های کمی حاکی از این است که در مواردی (از جمله تأمین از منابع آب سطحی، تأمین از منابع آب زیرزمینی، مصارف بخش کشاورزی و جبران تراز)، درصدهای تحقق محاسبه شده نه تنها صحیح نبوده، بلکه با هدف قانونگذار از وضع این شاخص‌ها در تعارض می‌باشد. به‌عنوان مثال هدف از ارائه شاخص کمی تأمین از منابع آب زیرزمینی، تقلیل حجم کسری تجمعی آبخوان‌های کشور بوده و قاعدتاً باید محاسبه درصد تحقق این شاخص کمی بر مبنای کاهش یک سال نسبت به کاهش هدف‌گذاری شده صورت پذیرد.

۲. در بررسی عملکرد شاخص‌های کمی، تمامی شاخص‌های مربوط به تأمین و مصرف آب باید برمبنای سال نرمال مورد بررسی قرار گیرد. به عبارت دیگر با کاهش میزان بارش، باید تناسبی منطقی بین میزان بارش کنونی و نرمال برقرار نموده و درصدهای تحقق سنجه‌های عملکردی ذی‌ربط بر این مبنا برآورد شود. اما چنین رویکردی در گزارش ناظر اجرایی به چشم نمی‌خورد.

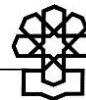
۳. مقایسه وضعیت آمار و ارقام برخی سنجه‌ها در سال پایه ۱۴۰۲ و هدف‌گذاری آنها در طول سال‌های برنامه بیانگر آن است که درصد تحقق آنها از همان شروع سال برنامه حداقل برابر ۱۰۰ درصد است. به‌عنوان نمونه در بخش شرب هدف قانونگذار تعیین یک آستانه برداشت برای بخش شرب بوده به‌نحوی که تأمین مصارف جدید در آن بخش بتواند از طریق کاهش هدررفت و غیره تأمین شود و سقف لحاظ شده در برنامه (۹/۲ میلیارد متر مکعب) افزایش نیابد. دلیل تعارض بین وضعیت سنجه در سال پایه و در طول سال‌های برنامه نیز مشخص نیست (که می‌تواند ناشی از استنباط ناصحیح از هدف قانونگذار و روح قانون، به‌کارگیری سنجه‌های نامتناسب، استفاده از داده‌های نامعتبر و غیره باشد).

۴. باید عنوان کرد که بررسی عملکرد قانون برنامه هفتم پیشرفت برمبنای سال شمسی صورت می‌پذیرد اما همان‌طور که در صدر جدول موضوع ماده (۳۷) این قانون نیز تأکید شده، سنجه‌های عملکردی بخش آب برمبنای سال آبی (از شروع مهرماه هر سال تا انتهای شهریورماه سال بعد) می‌باشد. مشخص نیست که در جداول مربوطه تطابق مربوطه و شکست سال آبی به سال شمسی چگونه صورت گرفته است.

۵. در جدول اهداف کمی، احکامی از برنامه هفتم پیشرفت به چشم می‌خورد (از جمله احکام شبکه پایش (در ردیف ۷ گزارش ناظر اجرایی) و بازتخصیص مصارف صنایع از آب نامتعارف (در ردیف ۲۸ گزارش ناظر اجرایی)) که هیچ‌گونه حکم کمی برای آنها در متن قانون وجود ندارد. همچنین مشخص نیست که تدوین شاخص کمی برای این احکام کیفی با چه مبنایی صورت گرفته است.

۶. اگرچه به‌دلیل برخی مشکلات کشوری در سال اول اجرای برنامه نمی‌توان انتظار تحقق مطلوب شاخص‌ها را انتظار داشت، اما بعضاً برش سالیانه اهداف بسیار ناهمگن بوده به‌طوری که در سال اول اهداف کمی بسیار اندک و در سال‌های آتی اهداف بسیار زیاد است. با وجود تازگی احکام، این برش ناهمگن از ایرادات مهم به شمار رفته که می‌توان به موضوعاتی نظیر «استقرار الگوی مدیریت مشارکتی»، «پیشگیری و پایش سیلاب»، «طراحی شبکه اندازه‌گیری منابع آب» اشاره کرد.

۷. با توجه به اینکه بخشی از تأمین آب برای جبران تراز جزئی از حقابه محیط زیست تلقی می‌گردد، در این راستا باید عنوان نمود که بین سنجه‌های کمی «حقابه محیط زیست» و «جبران تراز»، نمی‌توان تفکیک مشخصی قائل شده و در همین راستا، رویکرد ناظر در بررسی عملکرد این دو موضوع مشخص نیست. همچنین تأمین ۱۴/۷۶ میلیارد مترمکعب از حقابه محیط زیست، و درصد تحقق متناظر برابر حدود ۱۳۸ درصد (ردیف ۴۵ گزارش ناظر اجرایی)، دارای ابهام اساسی بوده و به نظر نمی‌رسد که مبین عملکرد واقعی باشد.

۸. بعضی از احکام، (نظیر «طراحی شبکه اندازه‌گیری منابع آب کشور») پیش‌نیاز سایر احکام (نظیر «تکمیل و تجهیز شبکه اندازه‌گیری») است. لذا منطقاً اتمام این احکام نمی‌تواند زودتر از اجرای احکام پیش‌نیاز آنها اتفاق بیافتد، اما این مسئله در مورد گفته شده رعایت نشده است.

۹. به دلیل زیرساخت موجود در بخش آب کشور، اجرای بعضی از احکام برنامه نظیر تأمین نیاز «شرب» و «تقویت و توسعه و ایجاد بازار پساب» از تحقق‌پذیری بالایی برخوردار بوده و در پیشنهادهای ارائه شده در گزارش ناظر اجرایی، برای بعضی از آنها اصلاح قانون و برای بعضی تقویت همان مسیر اشاره شده است.

۱۰. یکی از دلایل ذکر شده برای عدم تحقق برنامه، «اعتبار ناکافی یا عدم پیش‌بینی اعتبار در بودجه سنواتی» ذکر شده که این موضوع اگرچه در مواردی صادق است، (نظیر «کنترل سیلاب کشور»)، اما قابل تعمیم به بسیاری از احکام انجام شده نیست.

۲-۶-۳. ارزیابی گزارش عملکرد ناظر اجرایی در بخش اهداف غیرکمی

ماهیت احکام مرتبط با تکالیف غیرکمی شامل موارد مختلفی از جمله تدوین آیین‌نامه‌ها، ارائه گزارش، قاعده‌گذاری، اصلاحات ساختاری و غیره بوده که اهم آنها در جدول ۸ ارائه شد. بررسی کارشناسی جدول عملکرد احکام غیرکمی در گزارش ناظر اجرایی، نشان می‌دهد که در سال نخست اجرای قانون برنامه هفتم، این احکام از پیشرفت چندانی برخوردار نبوده‌اند. اگرچه در برخی موارد تهیه، تصویب و ابلاغ آیین‌نامه‌های ذی‌ربط انجام گرفته، اما از آنجایی که برخی از احکام غیرکمی از وزن و اهمیت به نسبت بیش‌تری برخوردار هستند، و از طرفی این احکام اجرای سایر احکام را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. به‌عنوان مثال در ردیف ۷۷ گزارش ناظر اجرایی با موضوع اصلاح ساختار، این مسئله همچنان به پیشرفت ملموسی نرسیده است. این در حالی است که فرصت اجرای این حکم تا پایان سال دوم برنامه بوده و اجرای آن می‌تواند تمام ساختار مدیریت بخش آب کشور را در ابعاد جزء و کلان تحت تأثیر جدی قرار دهد. همچنین در فصل آب قانون برنامه هفتم، تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی متعدد تکلیف شده که عمدتاً بر عهده وزارت نیرو، با همکاری سایر متولیان امر است. براساس گزارش ناظر اجرایی، همه آیین‌نامه‌های تکلیفی در مواعد مقرر به‌جز یک آیین‌نامه که توسط شورای اقتصاد تصویب و در دستور کار کمیسیون دولت قرار دارد، ابلاغ شده است. بررسی صورت گرفته از آیین‌نامه‌های مرتبط با فصل آب قانون برنامه هفتم نیز نشان می‌دهد عمدتاً در اسفندماه سال ۱۴۰۳ مصوب شده‌اند که همین امر فرصت لازم برای بررسی آنها از سوی نهادهای نظارتی و کیفیت آنها را با ابهام مواجه می‌سازد. در ادامه ضمن برشمردن آیین‌نامه‌های مطرح شده در فصل ۸ قانون برنامه هفتم، بعضی از اهم آنها که دارای ایرادات فنی هستند، ذکر شده است.

الف) حق انشعاب و آب‌بهای مصارف تجاری و اداری

در راستای اصلاح الگوی مصرف، در بند (الف) ماده (۳۹)، دولت مکلف شده تا آیین‌نامه اجرایی حق انشعاب و آب‌بهای مصارف تجاری و اداری را تدوین و مصوب نمایند. در همین راستا در پیش‌نویس اولیه‌ای که توسط وزارت نیرو با عنوان «پیش‌نویس مصوبه اصلاح تعرفه آب اقامتگاه‌های غیردائم و آبونمان آب و خدمات دفع فاضلاب» به کمیسیون اقتصادی دولت ارسال کرده بود، علاوه بر پرداختن به موضوع و ارائه تعرفه‌های مربوطه که به اقامتگاه‌های غیردائم می‌پرداخت،

در ماده انتهایی، ماده‌ای درج شده بود که براساس آن تعرفه مصارف خانگی در ماه‌های گرم به میزان ۲۰ درصد افزایش می‌یافت. با توجه به ارائه این پیش‌نویس به مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، بررسی صورت گرفته بیانگر این نکته بود که اجرای این ماده پیشنهادی به بی‌عدالتی در برآورد تعرفه مشترکین، خصوصاً در مناطق محروم و گرم و خشک کشور منجر می‌شود و فشار مضاعفی بر اقشار کم‌درآمد و خانوارهای پرجمعیت وارد می‌کند. سرانجام با پیگیری صورت گرفته در این خصوص، ماده مذکور از پیش‌نویس آن آیین‌نامه حذف شد. اما برای مصارف اداری و تجاری، وزارت نیرو عیناً همان ماده را در آیین‌نامه دیگری که در ارتباط با تعیین حق انشعاب و آب بهای مصارف تجاری و اداری بود، به هیئت وزیران تقدیم کرده که در تاریخ ۱۴۰۴/۲/۱۷ به تصویب رسیده و ابلاغ شد.

ب) نحوه استفاده صنایع آب‌بر از آب‌های متعارف و نامتعارف

هیئت وزیران در جلسه ۱۴۰۳/۱۲/۲۲ به پیشنهاد وزارت نیرو (با همکاری وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت، راه و شهرسازی و جهاد کشاورزی) و به استناد جزء «۱» بند (ب) ماده (۳۹) قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت، آیین‌نامه اجرایی «نحوه استفاده صنایع آب‌بر از آب‌های متعارف و نامتعارف» را در ۵ ماده مصوب کرد. هدف اصلی قانونگذار از تصویب تکالیف مرتبط با محدود شدن صنایع آب‌بر به استفاده از منابع آب نامتعارف، بهینه‌سازی مصرف آب و ارتقای بهره‌وری ذکر شده که یکی از الزامات آن، ایجاد پایداری در تأمین مصارف وابسته و تعادل بخشی به منابع آب در مقیاس حوضه آبریز می‌باشد. برای این منظور هرگونه منابع و مصارف در حوضه‌های آبریز، حتی منابع نامتعارف که در این قانون مورد تأکید قرار گرفته، بایستی در قالب بیلان (ترازنامه) آب مورد بررسی و برنامه‌ریزی قرار گیرد. با این وجود در این آیین‌نامه تأثیر فرایند بازچرخانی آب و استحصال و انتقال پساب (به‌صورت تصفیه شده یا تصفیه نشده) از یک محدوده مطالعاتی خاص به محدوده‌ای دیگر مورد غفلت واقع شده است. بایستی توجه داشت که منابع نامتعارف حاصل از پساب (خانگی یا صنعتی)، منابع آب جدید محسوب نمی‌شود و باید کارکردهای کنونی آن را در حوضه آبریز و در قالب بیلان منابع آب مورد توجه قرار گرفته، سپس در خصوص تخصیص آن به صنایع آب‌بر تصمیم‌گیری نمود. با توجه به نقص آیین‌نامه مصوب دولت، همچنین از آنجاکه پساب، بخشی از بیلان آب بوده و نیاز است اهمیت تداوم آن برای حفاظت کمی از منابع آب مدنظر باشد، بازچرخانی آب بعضاً ممکن است با تأثیر نامطلوب بر بیلان آب و محیط‌های آبی، به تشدید بحران‌های آبی کشور خصوصاً در بخش آب بینجامد. لذا ضرورت دارد نسخه اصلاحی/تکمیلی آن ارائه شده تا ضمن تشریح اهمیت پساب و جایگاه آن در قالب بیلان آب، چالش‌های مرتبط با استحصال آب از طریق بازچرخانی آب مرتفع شود.

در ماده (۴) مصوبه هیئت وزیران همه صنایع مشمول این آیین‌نامه که به لحاظ اجرایی تا پایان دوره موقت، امکان تأمین آب نامتعارف را ندارند، مشمول ضوابط بند (ت) ماده (۳۸) قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۴۰۳ شده‌اند. در آیین‌نامه دیگری که برای بند مورد اشاره تدوین شده، این صنایع می‌بایستی تأمین آب خود را از طریق خرید «گواهی سپرده آب» تأمین کنند. این در حالی است که گواهی مورد اشاره، با توجه به امکان فروش آن صرفاً در محدوده حوضه و یا در کل کشور، دارای ابهام است.

۷-۳. ارزیابی مختصر دستگاه‌های اجرایی در فصل ۸

وزارت نیرو مهم‌ترین دستگاه دخیل در تحقق اهداف قانون برنامه هفتم در بخش آب محسوب می‌شود و بسیاری از تکالیف این فصل مستقیماً به این وزارتخانه محول شده است. احکام قانون برنامه هفتم در بخش آب مشتمل بر اهداف کمی، اسناد و اقدامات اجرایی است.

بررسی اهداف کمی نشان می‌دهد تداخل بین اهداف نقش مهمی در عدم تحقق اهداف کلی برنامه داشته، با این وجود تفاسیر ناظر اجرایی از عملکردهای برنامه نشان می‌دهد تفاسیر صحیحی نسبت به اهداف قانون وجود نداشته است. بعضی از احکام نیز که در فهرست احکام غیرقابل اجرا ذکر شده [۳]، در بخش آب نیز مورد اشاره قرار گرفته که در بعضی موارد، با توجه به ابهامات موجود نسبت به اجرای آنها، نیازمند بررسی تکمیلی است.

بسیاری از اسناد مرتبط با بخش آب در فصل ۸ قانون برنامه هفتم، مرتبط با آیین‌نامه‌ها بوده که عمده آنها در اواخر اسفندماه سال ۱۴۰۳ به تصویب رسیده است. تدوین این اسناد در انطباق با احکام برنامه هفتم و یا سایر قوانین دائمی کشور بوده و در مسیر مدون و با زمان‌بندی مناسب تدوین شده است. با این وجود تدوین این اسناد لزوماً دال بر کیفیت محتوایی آنها نبوده و بعضاً ابهاماتی نسبت به کارایی فنی-اجرایی آنها مطرح می‌باشد. به همین سبب بعضی از اسناد تدوینی مرتبط با قانون برنامه هفتم که به تفصیل در این گزارش نیز مورد بحث قرار گرفته، نیازمند اصلاح می‌باشد. اما اسناد نامطلوب به نسبت چشمگیر نیست.

تقسیم کار نهادی شکل گرفته در بدنه اجرایی کشور برای تحقق اهداف قانون برنامه هفتم پیشرفت نیز بیانگر وجود شفافیت نسبی در تقسیم کار نهادی بین دستگاه‌های اجرایی است. همچنین ارزیابی صورت گرفته نشان می‌دهد مباحث مدیریتی می‌تواند مهم‌ترین نقش را بهبود عملکرد برنامه و تحقق اهداف آن ایفا کند. همچنین اجرای نامناسب، وابستگی احکام و عدم پیش‌بینی منابع مالی نیز از دیگر دلایل مهم دخیل در عدم تحقق کامل اهداف برنامه محسوب می‌شود. بررسی گزارش ناظران نیز نشان می‌دهد رویکرد کلی در تدوین شاخص‌های عملکردی برنامه نیازمند بازنگری اساسی است، به نحوی که نشان‌دهنده هدف قانونگذار باشند.

۴. جمع‌بندی و ارائه پیشنهادها اصلاحی

فصل ۸ قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران با عنوان «نظام مدیریت یکپارچه منابع آب»، که مواد (۳۷) تا (۴۱) از متن قانون را شامل می‌شود، سنجه‌های کمی و احکام متعددی را در برخورد با مشکلات و معضلات بخش آب کشور پیشنهاد کرده است. از این منظر قانون برنامه هفتم نسبت قوانین برنامه پیشین، رویکرد واقع‌بینانه‌تر و جامع‌تری را اتخاذ نموده است که حسن اجرای آن می‌تواند رافع پاره‌ای از مشکلات بخش آب باشد.

نظارت دقیق و جامع بر عملکرد قانون برنامه هفتم در بخش آب نه تنها بخشی از تکلیف نظارتی مجلس شورای اسلامی و تکالیف مندرج در این قانون است، بلکه می‌تواند سبب اصلاح احتمالی مسیر اجرای آن در سال‌های آتی شود. در بررسی کارشناسی عملکرد کمی و غیرکمی ارائه شده در گزارش ناظر اجرایی، برخی ملاحظات به شرح ذیل قابل ارائه بوده که می‌تواند در بهبود روند و اجرای احکام این فصل مؤثر واقع شوند.

۱. انتخاب شاخص بیانگر عملکرد سنجه کمی و محاسبه درصد تحقق آن در مواردی نیاز به اصلاح دارد تا از این منظر درصد تحقق محاسبه شده مبین هدف اصلی قانونگذار از ارائه سنجه کمی باشد.
۲. از آنجایی که متغیرهای اصلی بخش آب، متغیرهای طبیعی تصادفی هستند، پیش‌بینی آنها با عدم قطعیت بالایی مواجه بوده و لذا بررسی صحیح عملکرد برنامه نیازمند متناسب‌سازی سنجه‌ها بر اساس سال آبی و وضعیت آن نسبت به شرایط نرمال (به‌عنوان مبنای هدف‌گذاری‌های قانون در بخش آب) می‌باشد.
۳. نسبت دادن سنجه‌های کمی به احکام غیرکمی، برش سالیانه منطقی و متناسب با شرایط، توجه به کیفیت احکام غیرکمی و آثار کلان آن و اولویت‌دهی به احکام پیش‌نیاز و پایه‌ای در برنامه، از جمله مواردی است که باید در نحوه برآورد عملکرد فصل آب مورد توجه قرار گیرد.
۴. چنانچه در یک تحلیل پویا و چندوجهی (با شناسایی روابط بین فصول مختلف برنامه) بتوان اثرپذیری و اثرگذاری عملکرد سنجه‌ها را در سایر بخش‌ها نیز تبیین نمود، این مهم می‌تواند به ارزیابی و جامع‌نگری نسبت به روند کلی اجرای برنامه کمک کند.

در این راستا پیشنهاد‌های ذیل برای بهبود روند تحلیل و ارزیابی عملکرد برنامه و ارتقای مسیرهای اجرایی آن که منجر به تحقق هرچه بیشتر اهداف قانون خواهد شد، مطرح است:

۱. واضح است که شرایط فعلی اقتصادی کشور اجرای کامل اهداف برنامه هفتم در بخش آب، که معمولاً دومین بخش سهمیم از اعتبارات تملک دارایی‌ها در قوانین بودجه است، با اختلال جدی مواجه خواهد ساخت. به همین سبب، در سیاست‌گذاری مرتبط با اجرای برنامه هفتم در بخش آب ضرورت دارد به احکام اثرگذار نرم‌افزاری توجه خاص داشت. از جمله مهم‌ترین این احکام می‌توان به اصلاح ساختار شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نیرو (بند «الف» ماده (۳۸))، تقویت شبکه پایش منابع و مصارف بخش آب (بند «ج» ماده (۳۹))، مقابله عملی با اضافه‌برداشت از منابع آب زیرزمینی (بند «پ» ماده (۴۰)) و به نوعی بازنگری در اهداف پروژه‌های در دست اجرای بخش آب (بند «چ» ماده (۳۸)) اشاره نمود.
 ۲. مرور برخی از فصول قانون برنامه هفتم نشان می‌دهد ارتباط عرضی بین این فصول و بعضاً سنجه‌های کمی ذیل آنها به‌طور مناسب لحاظ نشده است به‌طوری‌که تحقق یک سنجه در یک فصل می‌تواند تحقق سنجه‌ای دیگر از برنامه را مختل سازد. برای رفع این مشکل پیشنهاد می‌شود که نظارتی جامع‌الاطراف از سوی کمیسیون‌های تخصصی مجلس شورای اسلامی و سازمان برنامه و بودجه کشور صورت گیرد به‌نحوی‌که این امر مسبب تقلیل اختلاف دستگاه‌های اجرایی متولی فصول مختلف شده و تحقق حداکثری اهداف کلان برنامه را تسهیل کند.
- اجرای احکام فصل آب برنامه بایستی به‌گونه‌ای انجام شود که نه‌تنها منطبق با مفاد و الزامات آن باشد، بلکه نحوه اجرا و پیامدهای ناشی از آن نیز با هدف و مقصود اصلی قانون برای استفاده پایدار از آب و پاسخ‌گویی به روند کاهش منابع آب کشور، هم‌راستا بوده و در تضاد با آن قرار نگیرد. هرگونه عملکردی که موجب تحقق نتایجی شود که برخلاف روح قانون بوده یا با اهداف آن تعارض داشته باشد، می‌تواند منجر به نقض فلسفه وجودی قانون و بی‌اثری آن گردد و بنابراین حفظ انسجام میان اجرا و هدف قانون از اهمیت بسزایی برخوردار است. به همین سبب باید تأکید کرد که عملکرد برخی از احکام قانون برنامه هفتم (نظیر «بازتخصیص آب صنایع از پساب»، سنجه‌های مرتبط با آب «کشاورزی» و

«شرب» روح قوانین که برای صیانت از منابع آب و تضمین حداکثری مصارف و مزایای بهره‌مندی آن نگاشته شده (نظیر «جبران تراز»، «رفع تعارض منافع» و «افزایش بهره‌وری») را مخدوش نکند.

منابع و مأخذ

- [۱]. سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۴۰۴). «عملکرد سال اول قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت، گزارش ناظران اجرایی (جلد دوم)».
- [۲]. سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۴۰۴). «عملکرد سال اول قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت، گزارش ناظران مالی».
- [۳]. سازمان برنامه و بودجه کشور (۱۴۰۴). «عملکرد سال اول قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت، گزارش احکام و اهداف کمی غیرقابل اجرا».

گزیده سیاستی

برای تحقق اهداف قانون برنامه هفتم در بخش آب، نظارت مستمر مجلس، اصلاح شاخص‌های عملکردی، توجه به سال آبی، اولویت‌دهی به احکام نرم‌افزاری و رفع تعارض با دیگر فصول برنامه هفتم ضروری است تا اجرا با اهداف پایدار منابع آب هم‌راستا باشد.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir